

Jeklene magnolije

Robert Harling

Slovensko narodno gledališče Nova Gorica
Gledališče Koper

Jeklene magnolije

Robert Harling

Slovensko narodno gledališče Nova Gorica
Sezona 2016/2017, uprizoritev 6
Premiera 9. februarja 2017
na velikem odru SNG Nova Gorica

Gledališče Koper
Sezona 2016/2017, uprizoritev 3
Premiera 4. novembra 2016

Zasedba	4
Robert Harling	7
Pogovor z režiserko Prijazna igra o usodi	9
Ira Ratej Zaodrje življenja	15
Nagrade Nejc Cijan Garlatti	21
Novo vodstvo SNG Nova Gorica Maja Jerman Bratec	22
Marko Bratuš	25
Kontakti	26

Robert Harling

Jeklene magnolije

Komična melodrama

Steel Magnolias, 1987

Prevajalka **Alenka Klabus Vesel**

Režiserka **Katja Pegan**

Avtorica priredbe in dramaturginja **Ira Ratej**

Lektorica **Laura Brataševc**

Scenograf **Milan Percan**

Kostumograf **Alan Hranitelj**

Avtor glasbe **Mirko Vuksanović**

Oblikovalec svetlobe **Jaka Varmuž**

Predstava nima odmora

Vodja predstave **Kaja Trkman**, šepetalka **Arjana Rogelja**

Tehnični vodja **Aleksander Blažica**, tonski in video mojstri **Vladimir Hmeljak**, **Majin Maraž** in **Stojan Nemeč**, lučni mojstri **Samo Oblokar** (vodja), **Marko Polanc** in **Renato Stergulc**, rekviziterja **Damijan Klanjšček** in **Gorazd Prinčič**, frizerki in maskerki **Katarina Božič** in **Hermina Kokaš**, garderoberki **Jana Jakopič** in **Mojca Makarovič**, odrski mojster **Staško Marinič**, odrski tehniki **Dean Petrovič**, **Bogdan Repič** in **Dominik Špacapan**, vrviščarja **Damir Ipavec** in **Ambrož Jakopič**, odrski delavec **Jurij Modic**, šivilji **Nevenka Tomašević** (vodja) in **Marinka Colja**, mizarja **Marko Mladovan** (vodja) in **Primož Markočič**

Suzana, lastnica lepotilnega salona **Nataša Tič Ralijan**
Marina, pomočnica v lepotilnem salonu **Maja Nemec**
Ana, vdova nekdanjega župana, velika dama **Helena Peršuh**
Ema, najlepše dekle v mestu **Anja Drnovšek**
Miranda, Emina mama **Mojca Partljič**
Karla, premožna večna godrnjavka **Lara Jankovič**

Anja Drnovšek

Robert Harling

Harling, ki je v gledališkem in filmskem svetu zaslovel konec osemdesetih let prejšnjega stoletja prav z *Jeklenimi magnolijami*, se je rodil leta 1951 v ameriški zvezni državi Alabama.

Kot otrok se je s starši pogosto selil iz kraja v kraj. Pri njegovih dvanajstih se je družina ustalila v kraju Natchitoches v državi Louisiana, kamor je dve desetletji in pol pozneje umestil dogajanje *Jeklenih magnolij*. Po šolanju na louisianski Northwestern State University in študiju prava na Tulane Law School je sklenil, da ne bo opravljal pravosodnega izpita in bo raje postal igralec. Čeprav Natchitoches ni bil ravno gledališki kraj, se je v poletnem gledališču naučil plešati step, kar je bil prvi korak na poti v New York, kjer se je želel preizkusiti kot igralec.

V New Yorku je osem let igral manjše vloge, nastopal in posojal glas v reklamah, dokler ni napisal tudi pri kritiki dobro sprejetih *Jeklenih magnolij*. Kmalu po njihovem odskem uspehu je Harling besedilo priredil za filmski scenarij, po katerem je bil posnet film z enakim naslovom (1989) in zvezdniško zasedbo (Sally Field, Julia Roberts, Shirley MacLaine, Olympia Dukakis, Dolly Parton in Daryl Hannah). Osebnostno je filmu dodala tudi odločitev producentov, da ga v celoti posnamejo v Natchitochesu, kraju družinske tragedije Harlingovih.

Z *Magnolijami* se je Harling skorajda čez noč uveljavil tudi kot filmski scenarist. Je avtor scenarijev za filme *Žajfnica* (*Soapdish*, 1991) s Kevinom Klinom in Robertom Downeyjem ml., *Klub vražjih babnic* (*First Wives Club*, 1996) z Bette Midler, Goldie Hawn in Diane Keaton ter *Pravila privlačnosti* (*Laws of Attraction*, 2004), v katerem sta nastopila Pierce Brosnan in Julianne Moore.

Kot filmski režiser je Harling debitiral s filmom *Večernica* (*The Evening Star*, 1996), nadaljevanjem filma *Čas nežnosti* (*Terms of Endearment*, 1983), za katerega je po romanu Larryja McMurtryja napisal tudi scenarij; v njem sta glavni vloge odigrala Shirley MacLaine in Jack Nicholson. Harling je iskan tudi kot televizijski ustvarjalec in scenarist; med zadnjimi je za televizijsko mrežo ABC podpisal nanizanko *G. C. B.* (*Good Christian Bitches*) s Kristin Chenoweth. Kljub delu pri filmu in na televiziji se Robert Harling še vedno ukvarja z novimi gledališkimi projekti, med njimi s pisanjem besedila za muzikala *Žajfnica* in *Gospodična Pettigrew: Živeti za en dan* ter pisanjem dramskega besedila (dogajanje je znova postavil v Louisiano) z naslovom *The Strangers Room*.

M. T.

Prijazna igra o usodi

Pogovor z režiserko Katjo Pegan

Pri pregledu uprizoritev, ki ste jih režirali v zadnjih dveh desetletjih, se zdi, da je njihov izbor »odraščal« skupaj z vami; kot mama dvema majhnima sinovoma ste najprej režirali predvsem otroške predstave, nato niz mladinskih, danes – ko sta sinova odrasla – izbirate besedila, ki govorijo o ženskah in materah, katerih otroci so zapustili gnezdo?

Mislím, da je ugotovitev kar točna. Če se danes ozrem nazaj, lahko rečem, da sveta nekoč sploh nisem znala dobro videti, če ga nisem gledala skozi svoja otroka. Še huje – sploh ga nisem razumela, če se ni dotikal njunih potreb, strahov, veselja. Zaradi tega so bile tudi moje tedanje uprizoritve nekakšno postavljanje vprašanj o nas vseh: o njiju, o meni, pa tudi o mami, o družini, pozneje tudi o širši družini, iz katere prihajam.

Sta vaši režiji dramskih besedil *Filumena Marturano* (Gledališče Koper in SNG Nova Gorica, 2012) in *Jeklene magnolije*, ki ob ostalem v središče postavljata tudi odnos matere do sinov oz. hčere, potemtakem trenutni odraz vašega »odraščanja«?

Seveda! Mislím, da sta me besedili našli

ob pravem času! Pa ne samo mene, tudi igralke. Pri obeh besedilih je nujno in osrečujoče, da takrat, ko v ekipi prepoznamo težavo, dvom ali zaskrbljenost, tudi vemo, kako bomo to gledališko izpeljali do konca. Gledališče je kar zahteven, pa tudi jasen sistem znakov in njihova točna uporaba nam pomaga, da ne zgrešimo misli, ki jo v gledališču razumemo le, če jo čustveno jasno in pogumno podajamo. Moje gledališko odraščanje je torej tudi jasno selekcioniranje tem, ki me kot režiserko v gledališču zanimajo: kako se izviti in ali se sploh, iz družinskih korenin, ali je pobeg možen, kako velika in silna je starševska strast in ali je ljubezen, h kateri stremiš, težje ali lažje čustvo od tistega ob rojstvu danega nahrbtnika.

Zakaj prav *Jeklene magnolije*? Zakaj igra, v kateri se zdi, da se – razen ženskega čvekanja, ki je značilno bolj ali manj za vse frizerske salone – pravzaprav nič ne dogaja?

Kje se pa sploh kaj dogaja, če to ni vojna in beg pred njo?! Zdi se mi, da svet stoji na mestu! Od pehanja in nenehnih poskusov samoudejanjanja je večina moje generacije izgorela »na tabletah ali v alkoholu«. Če potrebujemo kaj, je to, da v miru premislimo, kaj smo naredili, da živimo v nekem strašnem mrtvem teku. V salonu, kjer se

Lara Jankovič, Helena Peršuh, Anja Drnovšek, Maja Nemec, Nataša Tič Ralijan

zbirajo protagonistke *Jeklenih magnolij*, se veliko premišlja o življenju. Poln je (po Aristotelu) tragičnega sočutja, saj je trpljenje človeka – v našem primeru mlade Eme – nezasluženo. Njena bolezen ji ne dovoli, da bi živela polno kot druge mlade ženske, njena strastna in živa narava se temu upira. O tem, kako z velikim pogumom in tudi slepo vero krmari svoje mlado življenje, o tem, kako se nenehno srečuje z mamo in hkrati sama s sabo, o tem govori ta igra. Prav neverjetno se mi zdi, kako Ema s tako malo možnosti v življenju najde moč, da se bori za tisto, kar je drugim skoraj samoumevno, in kako blizu so rešitve naših težav, če jih le znamo prepoznati.

To pomeni, da drama ne potrebuje velikih junakov, da je za dobro napisano dramsko besedilo dovolj povsem obi-

čajno življenje slehernika?

Kako že piše Gregor Strniša? »Kdor je ves od tega sveta, s tistim se hudič igra.« Torej, manj kot je transcendence v življenju slehernika, večji pekel je. Kar dovolj za dramo.

Ste se za to, da bi odrsko dogajanje kar najbolj približali slovenskemu gledalcu, odločili za priredbo besedila, ga »ponašili« in umestili v mestece nekje na Primorskem?

Slovenci imamo kar nekaj zadreg s pogovornim jezikom. V gledališču smo ga normirali in zanj zdaj velja, da je postal osrednjeslovenski pogovorni jezik. Primorskemu poslušalcu ali gledalcu se tak pogovorni jezik v gledališču sliši kot »ljubljanščina«, ta pa lik takoj, ko spregovori, potisne

v prostor, kjer ga ne želimo. Lik postane takoj bolj afektiran, karikiran in igralec je težko prepričljiv prav v trenutkih, ko bi nam moral biti najbližje. Zato smo skupaj z lektorico poiskali pravo mero primorskega »ponašanja«. Seveda smo daleč od narečja, ker bi igro z njim zapeljali drugam.

V komedijo?

Ja, prav tja. Toda za sklepni akord te igre bi bila to velika napaka. Gledalec mora resnično podoživeti materino strtost, jezo in žalost, narečje bi to podoživljanje rahljalo in relativiziralo. Narečje je v gledališču zelo pomemben znak in ni primeren za vsak lik, saj njegov sočni in razvezani jezik odraža precej svobodomiselnega in premetenega duha. Mislim seveda na primorsko narečje.

Ko že govoriva o žanru – kako bi žanrsko opredelili *Magnolije*?

Snov je dramska, značaji imajo veliko komičnih potez, čeprav nikoli ne izgubijo svoje življenjske stvarnosti. Mogoče bi lahko rekli, da je nadvse prijazna igra o usodi.

Glavni lik *Magnolij* je Ema, »najlepše dekle v mestu«, ki zaradi zapletov po presaditvi ledvice umre, njena smrt pa še bolj poveže ženske, ki se srečujejo v frizerskem salonu. Igra o smrti ali igra o solidarnosti?

Mislim, da je vsaka igra o smrti pravzaprav igra o življenju. Če ni življenja, tudi smrt nima smisla. Je pa to igra o solidarnosti, ki je danes skoraj ne poznamo več. Solidarnost ni samo to, da lačnemu odstopiš svojo malico ali v dobrodelne namene po mobilnem telefonu daruješ evro, dva. To so le nekakšni odpustki. Pomembnejše je ver-

jetno to, da lahko daš nekaj sebe drugemu, skupnosti, da razumeš in sprejemaš, da se bolje počutiš, če je tudi drugim boljše. Solidarnost naredi iz nas boljše ljudi. Gre za zavedanje enosti, čeprav bodo to bolje razumele generacije za nami, ko bodo varovale planet, ljudi in živali. Mi še vedno bolj varujemo zgodbe.

Ker še vedno verjamemo, da nas bodo v boljše ljudi spreobrnila prav te?

Seveda, zgodbe so neke vrste miti, so resnične, ker so učinkovite, ker delujejo. Prilijemo nas, da razmišljamo, da se sprašujemo, da se bolj zavedamo sveta. Ni potrebno, da so se res zgodile.

Odnos Eme in njene mame Mirande bi lahko bil prijateljski, toda ker Miranda ne sestopi z materinskega piedestala, je odnos (četudi skrit za nedolžnimi prerokanji in pogledi) včasih tudi napet. Koliko časa traja »kariera« mame?

S puncami smo prepričane, da ta »kariera« traja za vedno, pa čeprav je treba rasti s svojimi otroki, da ste lahko nekoč enako stari kot oni in ste lahko prijatelji. Vsi nimajo te sreče, da bi rodili svoje prijatelje. To nima nobene zveze ne z ljubeznijo ne z vzgojo. Nekateri si le niso dovolj blizu.

Za pošteno razumevanje tega odnosa v naši igri bi bilo treba najprej »rehabilitirati« mamo, saj je tudi ona samo hči svoje mame, kot je Ema njena hči. Miranda dela v Centru za mentalno zdravje, Ema je medicinska sestra, obe pomagata ljudem, obe se na nek način dajeta, ne »šparata« se, obe sta trmasti in pogumni. V njuni zgodbi pa je materinstvo še veliko bolj pomembno, saj Miranda svoje materinske vloge zaradi zdravstvenega stanja svoje hčerke nikoli ne

bo odložila. Med študijem smo o tem veliko razmišljale, saj v tretjem prizoru pridemo do trenutka, ko sta obe samo še ena mama.

Zgodbe šestih žensk z različnimi značaji in z različnimi predzgodbami, a vendar eno na videz skupno – zdi se, da moški v njihovih življenjih ne igrajo pomembnejše vloge. Celó Ema, ki je na začetku igre tik pred poroko, pravi, da se ji je najprej zdel »mal naporen«, »privlačen v tem, kako štorasto je plesal«. Ženska pri petdesetih moškega ne potrebuje več?

To se zdi le na prvi pogled. Vse imajo partnerje in otroke ali jih v obdobju, ki ga zajema igra, dobijo ali izgubijo. Izjema je vdova Ana, ki nima otrok. Zelo so navezane na svoje moške ali odvisne od njih. Življenje so si zgradile z njimi, rade so zaljubljene, ljubljene, rade so ženske in rade so mame. Moški so pomemben in bistven del njihovega življenja. In seveda, da, tudi po 50. letu potrebujejo moškega in moški njih.

Pri branju sem dobil vtis, da ženska najprej potrebuje le dobre prijateljice ...

Ženske potrebujemo prijateljice, potrebujemo varovalke svojih skrivnosti in uničevalke demonov, ker ti postajajo z leti tako težki, da same klonemo pod njimi.

Katere demone imate v mislih?

Predvsem tiste, ki skrbijo za to, da si ne verjamemo, da se ne maramo dovolj, da smo nenehno na razpolago, da se nenehno bojimo in da si ne upamo zares živeti. In smejati in peti. In ljubiti.

Igralke v predstavi so v večini tudi same mame in najbrž si lahko predstavljajo

trenutek, ko »otrok« odide od doma, in kaj pomeni smrt otroka. Je res, da so tekle solze že na prvih bralnih vajah?

Na prvi vaji smo bile že čisto objokane. Za predstavo morda to ne pomeni veliko, pomeni pa, da smo se našle na kupu občutljive in rahločutne punce.

Je razlika, ko se pri študiju za predstavo zberejo le ženske? So energije »prijaznejše« kot v moških ali mešanih zasedbah?

Zelo, zelo lepo se imamo, zelo prijeten in prijazen študij je. Je pa res, da za predstavo potrebujemo prav takšno energijo, kot jo negujemo med sabo.

Le zato, ker »ženske« teme lahko dobro razumejo le ženske?

Kje pa, saj je to igro napisal moški! *Smeh*. Če se ženske ne smeji takrat, ko se družijo, potem to že smrdi po zaprašeni in dogmatičnosti.

Filmski verziji Harlingove drame sta tako kot besedilo postali uspešnici. Ste si filma ogledale, preden ste začele z vajami?

Ogledale smo si oba filma, enega celo skupaj v gledališkem foyerju. Čeprav se nam je zdelo nekaj reakcij protagonistk v filmu sumljivih ali nenavadnih, se zdaj prav ob koncu vaj večkrat spomnim nanje. Film ima popolnoma druga izrazna sredstva, končno podoba dobi v montaži, ima drugačen čas pripovedovanja. Dramaturgija v predstavi je drugačna, psihologija likov pa ostaja enaka in to je tisto, kar nas je najbolj zanimalo. Film je zanimiv zaradi odličnih

Anja Drnovšek, Lara Jankovič, Maja Nemec, Helena Peršuh

igralk, ki so svoje vloge z veseljem igrale, in to se filmu tudi pozna.

Filmska verzija seveda ohranja dogajanje iz drame, a je, ko gre za vrednote, kot so solidarnost, pomoč ..., vendarle nekoliko pretirana. V današnjem času in družbi še lahko verjamemo v tak idealizem, kot ga izžareva film?

Kdo smo mi? Mi, ki smo čez polovico življenja, ali tisti, ki vstopajo na trg prekarnega dela? Verjeti ni dovolj, tudi ustvariti moramo boljši svet!

Miha Trefalt

Mojca Partljič, Lara Jankovič, Maja Nemeč

Zaodrje življenja

Po resničnih dogodkih

Če bi Susan Harling, sestra avtorja *Jeklenih magnolij*, preživela presaditev ledvice in skupaj z možem lepo skrbela za sina, zanj danes ne bi vedel nihče razen njenih najbližjih, njenih prijateljc, sosedov in nekaterih znancev. Za svetovno slavo namreč ne zadostuje, da si dober po srcu, da kljub kronični boleznii predano opravljaš delo medicinske sestre in si po značaju ljubeznivo trmast. Čeprav je res, da danes slavo dosežejo tudi osebkii, ki so se za pest dolarjev ali evrov pripravljene poniževati pred kamerami. Resnici na ljubo pa je treba pripomniti, da njihov sloves pač ni daljši od bleska zvezdnega utrinka na nočnem nebu. Ampak Susan Harling, poročeni Robinson, sploh ni šlo za slavo, temveč samo za to, da bi lahko polno živela kljub sladkorni bolezni, ki jo je pestila že od otroštva. Leta 1985, pri dvaintridesetih, ko je bil njen sinček star dve leti, jo je iz kroga družine iztrgala smrt.

Tudi ta bi šla neopaženo mimo, če ne bi njen brat Robert Harling, ki je sicer študiral pravo, gojil ljubezni do gledališča in poskušal uspeti kot igralec. O svoji sestri, in kot sam pripominja, tudi svoji najboljši prijateljici tako ni napisal romana ali pesnitve, marveč je leta 1986 v pičlih desetih dneh izlil na papir nekaj, o čemer sam ni bil čisto prepričan, da je zares pravo dramsko besedilo. S pisanjem za oder namreč ni imel izkušenj. Tudi Robertu Harlingu pri tem ni šlo za slavo ali uspeh. Pisal je samo zato, da bi

njegov nečak, ko bo odrasel, izvedel, kako čudovita ženska je bila njegova mama in kaj vse je bila pripravljena prestati samo zato, da bi ga lahko imela.

Šele po pozitivnih odzivih znancev iz gledališča je Harling *Jeklene magnolije* poslal literarnemu agentu, ki je prvenec nemudoma spravil na oder. Še preden pa so imeli gledališko premiero, so na Harlingova vrata že potrkali producenti iz Hollywooda s ponudbami za snemanje filma. Tako je Robert Harling v pičlih nekaj mesecih postal najbolj zaželen scenarist, ki so ga na svoj dom vabile filmske zvezde, saj so se že videle v vlogah njegovih junakinj iz frizerskega salona.

Harlingov edini pogoj je bil, da posnamejo film v njegovem rodnem mestecu Natchitoches v Louisiani, in tako se je tudi zgodilo. Za nekaj mesecev se je v mestecu z 20.000 prebivalci vse obrnilo na glavo, saj so se v njem gnetle holivudske zvezde in ob njih še ves regiment filmskih ustvarjalcev. Shirlery MacLaine, ki je igrala bogato tečko, vlogo, ki si jo je želela tudi Bette Davis, je o Harlingovi izkušnji pisanja rekla: »Ja jasno, ti si bil vendar sestrin medij.« Znaa pevka Dolly Parton, ki je igrala lastnico salona, je prostodušno posedala z domačimi in prepevala. Olympia Dukakis, katere brat je ravno tiste mesece kandidiral za predsednika ZDA, je igrala županovo vdovo. Daryl Hannah se je že za avdicijo na lastno željo tako pogršala, da je sprva

Helena Peršuh

ni nihče prepoznal, saj je slišala, da je prelepa za vlogo plašne frizerke. Oskarjevka Sally Field, ki je upodobila mamo, se je pri Harlingovih čisto udomačila in ko je med eno izmed večerij rekla, da si enkrat v življenju želi igrati neznosno mrho, ki se ves čas preoblači, se je Harlingu porodila ideja za scenarij *Žajfnice (Soapdish)*, v kateri sta ponovno sodelovala. Vloga Harlingove pokojne sestre je bila sprva namenjena Meg Ryan, ki pa jo je odklonila, ker je dobila glavno vlogo v filmu *Ko je Harry srečal Sally*. Zato so iskali drugo igralko in ko je na avdicijo prišla takrat še povsem neznana Julia Roberts in s svojim nasmehom razsvetlila prostor, je Harling v trenutku vedel, da je to njegova sestra.

Omenimo še, da so vsi statisti v filmu Susan Harling v resnici poznali, da so prizore sne-

mali v bolnišnici, kjer se je zdravila, da v filmu nastopajo isti zdravniki in sestre, ki so bili ob njej, ko se je za vedno poslovila. Robert Harling pa igra duhovnika, ki poroči mladi par in poslednjič blagoslovi pokojno na pogrebu. Film je bil izjemno uspešen, odlično sprejet pri občinstvu in deležen naklonjenih kritik.

Leta 2012 je znana ameriška pevka in igralka Queen Latifah sodelovala kot koproducentka in tudi igrala v televizijski priredbi igre, v kateri vse vloge igrajo znane temnopolte igralko. Ta različica je v marsičem zvestejša dramskemu besedilu in se odreče slikanju skorajda etnografskega portreta mesteca, ki v prvem filmu s svojimi šegami in folkloro preseže pasivno vlogo dogajalnega ozadja.

Medtem je bilo dramsko besedilo prevede-

Maja Nemec, Anja Drnovšek, Nataša Tič Ralijan

no v veliko jezikov in je slavo Susan Harling poneslo po svetovnih odrih. Prav te dni ga vnovič igrajo v Londonu, v Sloveniji pa je bilo prvič uprizorjeno leta 2005 v Mestnem gledališču ljubljanskem.

Ženske med tem in onim

Čas je, da se vprašamo, kaj je v tej igri tako posebnega, da jo gledališča še danes tako pogosto uvrščajo na repertoar. Nedvomno je njen čar v avtentičnosti, ker so vse vloge izpisane po resničnih osebah oziroma so kombinacije živih žensk iz mesa in krvi. Harling je v intervjujih večkrat poudaril, da junakinjam v usta ni položil svojih besed, ampak je zapisal to, kar je slišal. Gre torej za skupinski portret žensk z ameriškega juga, ki se v marsičem razlikujejo od tistih v Evropi ali Aziji. Tudi zato smo tokrat v besedilo posegli in ga v uprizoritvi prilicili našim razmeram.

Res je, da se ženske v frizerskih salonih povsod po svetu pogovarjajo o kuharskih receptih, sem in tja malo stokajo o svojem življenju, malo tudi opravljajo in včasih si katera privoščijo kakšno robato šalo ali pripombo. Ampak ali je to dovolj za dramo? Nobena od žensk iz *Jeklenih magnolij* ni upornica, ki bi se zavzemala za ideale, nobena tudi ni feministka, ki bi goreče navijala za enakopravnost spolov, med njimi ni borke za človekove pravice ali ekologinje. Predajajo se skrbnim rokam frizerke in uživajo v lepoticenju, ne da bi pri tem razglabljale o medijsko ponujanih podobah lepotic in travmah, ki jih le-te povzročajo odraščajoči generaciji. Lahko bi rekli, da so povsem običajne, ampak obdarjene z obilico zdrave pameti. Med njimi tudi ni svetovnonazorskih ali osebnih konfliktov. Medsosedske spore pustijo pred vrati, listajo

Anja Drnovšek, Lara Jankovič, Helena Peršuh, Mojca Partljič, Maja Nemic, Nataša Tič Ralijan

revije in prav prijazno čebļjajo o vsem, kar jim pade na pamet. V zavetju lepotnega salona najdejo svoj trenutek miru, da se lahko posvetijo sebi in drugim. Nič dramatičnega, nič usodnega se ne zgodi v času, ko so skupaj. Vsakdanjost, ki veje iz njih, začini le pričakovanje tistega, kar se bo zgodilo, ali pogovor o tistem, kar je že za njimi.

Vmesni čas in vmesni prostor

Drama se odvrti v štirih letnih časih v območju obredja, ki označuje prehod enega letnega časa v drugega (božič, pust, velika noč, noč čarovnic) in zaobjame štiri najpomembnejše dogodke v življenju slehernika: poroko, rojstvo, bolezen in smrt. Ničesar od navedenega ne vidimo, o vsem smo obveščeni pred ali po dogodku, ko protagonistke s seboj prinesejo opilke dni. Ves čas smo z njimi v prostoru, kjer se

dogaja njihova preobrazba, ki je že del samega obredja, saj gre za predpriprave na pomemben obred ali prehod. S to časovno zaokroženostjo, v katero je vpisan ves krog človekovega bivanja, se besedilo z ravni anekdotične folklornosti povzpne na raven univerzalnosti. Z izključitvijo moških se pred nami odpre svet žensk, ki so po navadi nosilke dejanske in posledično tudi simbolne tranzicije. Že samo s tem, da rojevajo otroke, sebe spreminjajo v matere, svoje matere v babice, može v očete, očete v dedke, sinove v brate ali strice. Nosilke življenja spreminjajo svet po malem in usodno premešajo družinska razmerja.

Harling je pravzaprav napisal slivospev vsem ženskam, ujel jih je v trenutkih, ko se pripravljajo na življenjske prelomnice in se pred našimi očmi že spreminjajo, kaj-

ti vsaka odide iz salona drugačna, kot je bila, preden je vanj vstopila. In vse ženske poznamo tisti posebni občutek, ko z novo pričesko stopimo iz frizerskega salona na cesto. Še vedno smo takšne, kot smo bile, ampak hkrati že spremenjene. In če smo povsem odkriti, so ti trenutki resnično tisti pravi dramatični trenutki, sekunde vznesenosti, strahu, dvoma, bolečine in žalosti, smeha in poroga. Tisti vmesni čas pred izvedbo in pred spremembo je najbolj dinamičen, živčen in vznemirljiv, ker vemo, kaj nas čaka, ne vemo pa, kako se bo izteklo, in vemo, da bo potem vse drugače in da bomo drugačni tudi sami.

Vinko Möderndorfer je pred leti, ko je režiral *Jeklene magnolije*, napisal, da je ta frizerski salon v bistvu *theatrum mundi*, kjer se ne bijejo bitke, ampak se srečamo z vsakdanjim

življenjem, kjer vsak izmed nas prepozna veselje, izgubo, bolezen, bolečino, radost, humor, tolažbo, prijateljstvo, solidarnost, empatijo, prijateljico, mamo, hčerko, babico in še bi lahko naštevali. *Theatrum mundi*, v katerem se pred nami zgodi življenje, zapiše Möderndorfer. Mogoče je to moški pogled na te stvari. Meni se dozdeva, da je ta frizerski salon pravzaprav zaodrje življenja. Zaodrje, kjer se namažemo, sfriziramo in si popravimo šminko, se pogledamo v ogledalo, da preverimo, če vse »štima«. Zaodrje, kjer nam prijateljica stisne roko, se nam sestra tolažeče nasmehne, nam mama obriše solze, babica poravnava gube na obleki in nas poboža. Zaodrje, kjer nazadnje globoko vdihnemo in izdihnemo, odložimo strahove, dvome in dileme, se zberemo in pripravljene na vse ali nič stopimo na oder življenja v luč ali pa v temo.

Mojca Partljič, Anja Drnovšek

Nejc Cijan Garlatti

Severjeva nagrada za najboljše dosežke na poklicnih odrih v letu 2016 – za vlogo viteza Hansa v uprizoritvi *Ondina*

Nejc Cijan Garlatti je za vlogo Hansa, ki jo je v minuli sezoni kot član novogoriškega igralskega ansambla oblikoval v uprizoritvi *Ondina* v režiji Janusza Kice, prejel Severjevo nagrado za najboljše dosežke na slovenskih poklicnih odrih. Strokovna žirija, ki so jo sestavljali Dušan Mlakar (predsednik), Branko Šturbej, Alen Jelen, Jaša Jamnik in Saša Pavček, je v utemeljitvi nagrade zapisala:

»V omenjeni vlogi blesti z izpovedno in igralsko energijo, ki jo premore redko kateri mlajši igralec, in suvereno oblikuje komple-

ksen lik ter dokaže, da je igralec, ki se mu lahko brez bojazni zaupa glavno vlogo. Cijan Garlatti je senzibilen, prepričljiv in predvsem sodoben igralec.«

Iskrene čestike!

Maja Jerman Bratec

Direktorica SNG Nova Gorica

Gledališče in kultura nasploh sta mi bili položeni tako rekoč v zibel. Otroštvo in študentska leta sem preživela ob dedku, gledališkem igralcu in imenitnem pripovedovalcu vsakovrstnih zgodb, dobitniku Boršnikovega prstana, profesorju in rektorju Akademije za gledališče, radio, film in televizijo v Ljubljani, med drugim tudi direktorju prvega slovenskega filma, Na svoji zemlji. Babica, operna pevkva, in oče s klasično humanistično izobrazbo sta močno vplivala na moja hotenja in moj odnos do kulture nasploh. V gimnazijskih letih sem bila v ožji ekipi dijakov, ki je pod mentor-

stvom razrednika profesorja Krumbergerja v tolminskem Kinogledališču organizirala gostovanja tržaškega, goriškega in ljubljanskih gledališč. Bila sem tudi članica gimnazijske lutkovne skupine. V času študija umetnostne zgodovine in etnologije v Ljubljani sem prenekateri večer prebila v vlogi obiskovalke likovnih razstav, gledaliških in opernih predstav ter predvsem klasičnih koncertov.

Po diplomu na Filozofski fakulteti sem se zaposlila v takrat eni najsodobnejših knjižnic v Sloveniji, Knjižnici Cirila Kosmača v Tolminu, kot vodja galerijske in prireditvene dejavnosti. V tem obdobju sem se intenzivno

ukvarjala z organizacijo razstav, predstavitvami likovnih ustvarjalcev, posredno tudi s pisanjem kritičkih zapisov. Čas je bil izrazito naklonjen tudi široki in raznovrstni paleti javnih tematskih pogovorov o različnih segmentih družbenega življenja, ki smo jih pripravljali in vodili v okviru za tiste čase izrazito sodobno koncipirane knjižnične dejavnosti.

Vseskozi sem spremljala gledališko, koncertno in likovno kritiko, in kolikor je le bilo mogoče, sledila aktualni gledališki produkciji, kar je postalo v času mojega vodenja Kinogledališča Tolmin, osrednje kulturne hiše zgornjega Posočja, ena izmed pomembnejših delovnih zadalžitev. Od leta 1985 do 2015 sem v umetniškem in izvedbenem smislu pripravila 30 abonmajskih sezon gledališkega in glasbenega programa, namenjenega tako odrasli kakor tudi najmlajši publikli. Turbulentno obdobje družbenih sprememb je nemalokrat botrovalo morda drznejšim programskim usmeritvam, ki pa jih je publika spremljala s primernim kritičkim odnosom in večinoma odobravanjem. Upam si trditi, da mi je v treh desetletjih s pretehtanimi programskimi odločitvami uspelo vzgojiti imenitno, a v vseh segmentih zahtevno občinstvo.

Bili so to časi osamosvojitve in korenitih družbenih sprememb. Pričelo se je tudi novo zavedanje pomembnosti kulturne infrastrukture in tehničnih posodobitev za izvajanje uprizoritvenih dejavnosti. V Kinogledališču Tolmin smo ob koncu 90-ih let temeljito prenovili oder in odrsko tehniko, avdiovizualno in akustično podobo dvorane. Prva dvorana z dolby digitalno tehniko predvajanja filmov na širšem območju Primorske je bila leta 1997 ravno tista v Tolminu.

Ves čas svojega poklicnega delovanja sem se sprva zavoljo veselja, kasneje pa profesionalno, ukvarjala s posebnim, a značilnim in nadvse pomembnim področjem slovenske kulturne dejavnosti, ki mu pravimo ljubiteljska kultura. Ljubiteljstvo – slovenski profesionalni kulturni sferi je ljubši izraz amaterizem – je zagotovo z vidika krepljenja kulturne in domovinske identitete nadvse dragocen segment kulturnega ustvarjanja in poustvarjanja.

Zveza kulturnih organizacij Tolmin, kasneje Zveza kulturnih društev Tolmin je asociacija, ki je v nasprotju z večjimi središči opravljala tudi naloge, kot jih poznajo kulturni domovi. Kot sekretarka zveze sem tako imela obsežen delokrog. Zveza združuje številna pevska, gledališka, folklorna, instrumentalna, likovna društva, ki so delovala in še danes delujejo na območju sedanjih občin Tolmin, Kobarid, Bovec. Vodenje osrednjega kulturnega doma, Kinogledališča Tolmin, ki ga je občina zaupala v upravljanje Zvezi kulturnih društev, je tedaj narekovalo poleg organizacije letnih preglednih srečanj in seminarjev za področje ljubiteljstva tudi pripravo gledaliških in glasbenih gostovanj profesionalnih izvajalcev v Tolminu, Bovcu, Kobaridu in Podbrdu. Občina Tolmin je leta 2000 izkazala priznanje mojemu delu s podelitvijo nagrade Občine Tolmin za izjemne dosežke na področju kulturnega razvoja.

Z ustanovitvijo Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti, državne institucije, ki je po zakonu dolžna skrbeti za segment ljubiteljske kulture v nacionalnem interesu, se je pričelo moje službovanje na skladu. Sprva v Tolminu, od leta 2000 pa sem usklajevala delo izpostav JSKD Ajdovščina, Idrija, Nova Gorica, Tolmin, kot tako imenovana

regijska koordinatorka in vodja Območne izpostave JSKD s sedežem v Novi Gorici. Obdobje delovanja na JSKD RS, OI Nova Gorica zaznamuje uvedba vrste novih programov in projektov na občinskih in na nacionalnem nivoju. Revija pevskih zborov Goriške se je dodobra umestila v Kulturni dom Deskle; poletna šola vizualnega z legendarnim vodjem etnologom dr. Naškom Križnarjem in mednarodnimi predavateljji, ki smo jo iz leta v leto nadgrajevali, pa je pustila neizbrisen spomin v seriji kratkih filmov o Novi Gorici. Izobraževalni programi na visoki kakovostni ravni (zborovodska šola z vrsto eminentnih predavateljev, med njimi maestro Marko Munih, Stojan Kuret, Ambrož Čopi; lutkovna šola z Jeleno Sitar; likovna šola z odličnimi mentorji in inovativnimi projekti, med njimi tudi *Ski-ca na koncertu*, likovni in plesno-glasbeni projekt) so v marsikaterem segmentu nadomestili formalna izobraževanja. Vse do prihoda v SNG Nova Gorica sem bila vsakoletna producentka festivala Vizije – Festival mladinske gledališke ustvarjalnosti, ki običajno poteka na treh lokacijah (SNG Nova Gorica, Kulturni dom Nova Gorica, Gimnazija Nova Gorica) pod pokroviteljstvom in v organizaciji Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti, prikazuje pa izbor avantgardnega ustvarjanja mladostnikov na celotnem slovenskem etničnem ozemlju.

Sem zagotovo eden izmed izbranih srečnežev, ki svoje delo pogosto enačim s hobi-jem. Razmejitev med delom in prostim časom je ohlapna, s kulturo v sozvočju živim vse dni v letu. Vsak odhod v tujino zame pomeni tudi obisk ene od hiš, ki se ukvarja s scenskimi umetnostmi. Kultura je namreč način življenja, poslanstvo, odgovornost in sreča, ki prinaša velika zadoščenja ...

Živeti – umreti je usoda naša,
a cilj nam je visoko posajen!
Glej to drevo: za usodo nič ne vpraša,
a večno se bori za svoj namen ...
(Oton Župančič)

Marko Bratuš

Umetniški vodja SNG Nova Gorica

Rodil sem se leta 1979 primorskima staršema v Ljubljani, kjer sem obiskoval tudi osnovno in srednjo šolo. Po končani srednji šoli sem se vpisal na študij dramaturgije, saj je bila dramaturgija edina smer Akademije za gledališče, radio, film in televizijo, ki je vključevala predmete iz vseh omenjenih področij, jaz pa sem se želel ukvarjati prav z vsemi. Po dveh letih študija sem razočaran ugotovil, da je bila moja predstava o dramaturgiji zmotna – že res, da je bil študij najširše zastavljen, bil pa je tudi zgolj teorija z bore malo prakse. Zato sem se po drugem letniku želel prepisati na filmsko režijo, kamor pa me – z današnjega gledališča na srečo – niso sprejeli. Razočaran nad kruto usodo sem se namenil študirati računalništvo – vse do poletnega poziva v vojsko, ko sem hitro ocenil, da je veliko smotrnejše končati študij dramaturgije kot

pa trenirati poslušnost. Ob vrnitvi na akademijo sem naletel na letnik z zgolj šestimi igralci in enim režiserjem, ki so bili veseli vsake praktične pomoči, tako na področju igre kot dramaturgije in pisanja, kar mi je vrnilo vero v dramaturški poklic. Diplomiral sem na temo radijske igre, vpisal sem se na magisterij iz radijske režije, vendar ga zaradi službenih obveznosti tehničnega direktorja novonastalega spletnega medija vest.si nisem nikoli končal.

Na svoji poklicni poti sem, skladno s svojim osnovnim namenom, deloval na vseh medijskih področjih: režiral sem radijske oddaje, dokumentarne filme, pisal scenarije za otroške oddaje, nekaj kratkih in en celovečerni film ter serijo animiranih filmov, režiral v ljubiteljskih in profesionalnih gledališčih, deloval kot selektor prek JSKD, se začel ukvarjati še z glasbo, eno sezono vodil Šentjakobsko gledališče, štiri Gledališče Glej, zasnoval nekaj slovenskih in mednarodnih gledaliških projektov in nenazadnje prevzel umetniško vodstvo SNG Nova Gorica. In zdaj sem tu. Mislim, da bo super.

Slovensko narodno gledališče Nova Gorica / Slovene National Theatre Nova Gorica

Trg Edvarda Kardelja 5, 5000 Nova Gorica, Slovenija / Slovenia

+386 5 335 22 00, +386 5 302 12 70 Faks / Fax

info@sng-ng.si, www.sng-ng.si

Direktorica / General Manager

Maja Jerman Bratec maja.jerman-bratec@sng-ng.si +386 5 335 22 10

Umetniški vodja / Artistic Director

Marko Bratuš marko.bratus@sng-ng.si +386 5 335 22 10

Poslovna sekretarka / Business Secretary

Barbara Skorjanc barbara.skorjanc@sng-ng.si +386 5 335 22 10

Dramaturginji / Dramaturgs

mag. **Ana Kržišnik Blažica** ana.krzisnik@sng-ng.si +386 5 335 22 15 in / and

Martina Mrhar martina.mrhar@sng-ng.si +386 5 335 22 09

Lektor / Language Consultant

Srečko Fišer srecko.fiser@sng-ng.si +386 5 335 22 02

Dramaturginja in vodja AMO / Dramaturg and Chief of AMO

Tereza Gregorič tereza.gregoric@sng-ng.si +386 5 335 22 01

Odnosi z javnostjo / Publicity Manager

Dominika Prijatelj dominika.prijatelj@sng-ng.si +386 5 335 22 50

Organizatorica / Organizer

mag. **Barbara Simčič Veličkov** organizacija@sng-ng.si +386 5 335 22 04

Vodja računovodstva / Chief Accountant

Goran Troha Žvokelj g.troha-zvokelj@sng-ng.si +386 5 335 22 07

Tehnični vodja / Technical Director

Aleksander Blažica aleksander.blazica@sng-ng.si +386 5 335 22 14

Blagajna / Box Office

+386 5 335 22 47 blagajna@sng-ng.si

vsak delavnik / workdays 10.00–12.00 in / and 15.00–17.00

ter uro pred pričetkom predstav / and an hour before each performance

Član Evropske gledališke konvencije

Sponzor

Medijski sponzor

Gledališki list SNG Nova Gorica, letnik 62, številka 6

Izdajatelj SNG Nova Gorica, predstavnica Maja Jerman Bratec

Urednika Miha Trefalt in Martina Mrhar

Uredništvo Srečko Fišer, Tereza Gregorič in mag. Ana Kržišnik Blažica

Lektor Srečko Fišer

Fotografije Jaka Varmuž (naslovnica, str. 6, 8, 10, 13, 14, 16, 17, 18, 20), Foto atelje Pavšič – Zavadlav (str. 21, 22, 55)

Oblikovanje Blaž Erzetič

Prelom in tisk A-media

Naklada 600

ISSN 1581-9884

Dejavnost SNG Nova Gorica financira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

Cena publikacije je 2 evra.

Gledališče
TeatroKoper
Capodistria